

PROGRAM PODPORY DOBROVOĽNÍCTVA A DOBROVOĽNÍCKYCH CENTIER

V nadväznosti na Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 68, bod C.15. (*navrhnúť a implementovať program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier*), predkladá splnomocnenec vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti nasledovný návrh programu.

Návrh programu vznikol participatívne, zapojením odborníkov z neziskového sektora a akademickej sféry, menovite:

Jana Andreasová (Centrum komunitného rozvoja Nitra)

Alžbeta Brozmanová Gregorová (Centrum dobrovoľníctva Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela)

Jana Gajdošová, Matúš Jakub (OZ C.A.R.D.O.)

Juliana Hajduková (Prešovské dobrovoľnícke centrum)

Dominika Hradiská (Rada mládeže Košického kraja, OZ Žabky)

Veronika Kopúnková (Slovenský Červený kríž)

Melánia Kurpielová (Slovenský výbor pre UNICEF)

Tatiana Matulayová (Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií)

Alžbeta Mračková (Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií)

Štefan Smrekovský (Združenie horských a ostatných záchranných systémov SR)

Jana Vlašičová (Bratislavské dobrovoľnícke centrum)

Dobrovoľníctvo vo svojej rôznorodosti a univerzálnosti ponúka možnosti participácie pre všetky skupiny obyvateľstva (z hľadiska veku, rodu, spoločenského postavenia, a pod.). Dobrovoľníctvo významne prispieva k ekonomike našej krajiny, je dôležitým nositeľom sociálneho kapitálu, prispieva k sociálnej inklúzii a prináša inovatívne riešenia spoločenských problémov. Sociálny a ekonomický prínos dobrovoľníctva potvrdzujú parciálne výskumy, štúdie a prieskumy. Aktívnosť v oblasti dobrovoľníctva prináša benefity aj samotnému dobrovoľníkovi/dobrovoľníčke. Dobrovoľnícke aktivity sú preto vnímané ako želaná súčasť života jednotlivca a spoločnosti.

Návrh programu na podporu dobrovoľníctva si kladie za cieľ posunúť tieto všeobecne známe tvrdenia do vyššej roviny. Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení v roku 2012 uviedla zámer podporovať rozvoj dobrovoľníctva. Podpore dobrovoľníctva by sa v rámci verejného diskurzu mala preto venovať pozornosť aj zo strany štátu, a to konkrétnymi krokmi, ktoré budú kreované a realizované v rámci medzisektorovej spolupráce.

Sociálny a ekonomický rozmer dobrovoľníctva sú oblasťami záujmu aj *Programu výskumu neziskového sektora*¹. Plánovanie konkrétnych krokov realizácie zohľadní tento prienik formou spolupráce aktérov, čím sa predíde duplicitu aktivít.

Program podpory rozvoja dobrovoľníctva vychádza z Uznesenia Európskeho parlamentu z 22. apríla 2008 o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť², ktorým Európsky parlament vyzýva členské štáty a regionálne a miestne orgány, aby uznali hodnotu dobrovoľníckej práce pri podpore sociálnej a hospodárskej súdržnosti. Okrem toho ich vyzýva na partnerskú spoluprácu s dobrovoľníckymi organizáciami a uskutočňovanie užitočných konzultácií s dobrovoľníckym sektorom, s cieľom rozvíjať plány a stratégie na uznanie, ohodnotenie, podporu, uľahčenie a podnecovanie dobrovoľníckej práce a vytvorenie stabilného a inštitucionálneho rámca pre rozvoj dobrovoľníctva. Program ďalej vychádza z publikácie P.A.V.E. Policy Agenda for volunteering in Europe³ pre členské štáty EÚ. Členské štáty spolu s ďalšími aktérmi majú naplnením konkrétnych odporúčaní tohto dokumentu prispieť k stratégiám umožňujúcim občanom vytvárať lepšiu spoločnosť prostredníctvom dobrovoľníctva.

Podkladom pre tvorbu programu boli tiež výsledky výskumu Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie⁴, realizovaného v rámci aktivít Slovenskej republiky počas Európskeho roka dobrovoľníctva 2011.

Pracovná skupina zložená z expertov na danú tému, identifikovala na základe potrieb sektora tieto primárne oblasti podpory rozvoja dobrovoľníctva na Slovensku v najbližšom období:

1. DOBROVOĽNÍCTVO AKO SÚČASŤ CELOŽIVOTNÉHO VZDELÁVANIA
 - 1.1 Výchova a vzdelávanie detí a mládeže k dobrovoľníctvu
 - 1.2 Dobrovoľníctvo ako súčasť aktívneho starnutia
 - 1.3 Dobrovoľníctvo zamestnancov
 - 1.4 Uznávanie dobrovoľníctva
2. PODPORA INKLUZÍVNEHO DOBROVOĽNÍCTVA

¹ Uznesenie vlády SR č. 68, bod C.21.

² Uznesenie Európskeho parlamentu z 22. apríla 2008 o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť (2007/2149(INI))

³ P.A.V.E. – Policy Agenda for volunteering in Europe, European Year of Volunteering 2011.

⁴ Brozmanová Gregorová, A. e.t al.: *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. Bratislava: Iuventa, 2012. ISBN 978-80-8072-119-0

3. JEDNOTNÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM POSTAVENÝ NA SPOLUPRÁCI PROFESIONÁLOV A DOBROVOĽNÍKOV
4. VÝSKUM DOBROVOĽNÍCTVA
5. INFRAŠTRUKTÚRA DOBROVOĽNÍCTVA
6. PROPAGÁCIA A OSVETA V OBLASTI DOBROVOĽNÍCTVA

V rámci jednotlivých oblastí boli navrhnuté základné kroky/úlohy, kľúčoví aktéri a zdôvodnenie, vrátane prínosu týchto krokov.

1. DOBROVOĽNÍCTVO AKO SÚČASŤ CELOŽIVOTNÉHO VZDELÁVANIA

1.1 Výchova a vzdelávanie detí a mládeže k dobrovoľníctvu

a) Pripraviť koncepciu výchovy k dobrovoľníctvu.

Aktéri: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR; IUVENTA; metodicko-pedagogické centrá; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: september 2013 – október 2015

Postup: Pracovná skupina v zložení zástupcov vyššie uvedených inštitúcií a organizácií vypracuje rámcový návrh koncepcie, ktorý bude predložený Rade vlády pre mimovládne neziskové organizácie (MNO) a následne vláde SR.

Dobrovoľníctvo je vnímané ako fenomén so širokým spoločenským prínosom, z čoho vyplýva potreba venovať sa mu aj v rámci formálneho vzdelávania a to už na najnižších stupňoch vzdelávacieho systému. Výskum „Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie“, ktorý bol realizovaný v roku 2011, poukázal na to, že *najmenej zapojenou v oboch typoch dobrovoľníctva (formálnom a neformálnom) je najmladšia veková kategória 15 až 19-ročných*. Nízke zapojenie sa tejto vekovej kategórie do dobrovoľníctva súvisí podľa nášho názoru najmä s chýbajúcou výchovou k dobrovoľníctvu na raných stupňoch vzdelávacieho systému.

Dobrovoľníctvo prispieva k osobnostnému rozvoju detí a mládeže, budovaniu ich sociálneho kapitálu a zručností, a tým aj kapacít komunity. Výchova k dobrovoľníctvu od raného veku prispieva k posilneniu aktívneho občianstva a angažovanosti. Zapájanie sa do dobrovoľníctva v detstve vytvára predpoklad pre aktívnosť v tejto oblasti aj v neskoršom veku.

Na Slovensku v súčasnosti neexistuje koncepcia výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu ako súčasť celoživotného vzdelávania všetkých vekových skupín obyvateľov, ktorá by cielene formovala postoje ľudí k dobrovoľníctvu a zvyšovala ich angažovanosť v tejto oblasti.

Koncepcia výchovy k dobrovoľníctvu vytvorí podmienky pre začlenenie dobrovoľníctva do učebných osnov základných a stredných škôl v rámci predmetu náuka o spoločnosti či iných predmetov. Na princípe dobrovoľníctva ako prierezovej témy a na princípe zážitkového učenia spojeného s reflexiou zážitku budú deti a mladí ľudia pedagógmi vedení k aktívnej participácii, proaktívnemu prístupu pri riešení problémov spoločnosti a pomoci cez dobrovoľnícke aktivity, inkluzívnemu správaniu a prosociálnym postojom a hodnotám. Súčasťou koncepcie bude aj príprava vzdelávania súčasných aj budúcich pedagógov o aplikácii koncepcie v praxi.

1.2 Dobrovoľníctvo ako súčasť aktívneho starnutia

a) Podporovať vytváranie dobrovoľníckych programov zameraných na cieľovú skupinu seniorov a senioriek.

Aktéri: Ministerstvo vnútra SR; Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Ministerstvo financií SR; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: september 2013 – október 2015

Postup: Vytvorenie mechanizmu priamej štátnej podpory dobrovoľníckych programov zameraných na vyššie uvedenú cieľovú skupinu.

Dobrovoľníctvo je výrazne ovplyvňované demografickými trendmi súvisiacimi so starnutím populácie a modernizáciou. V tejto súvislosti považujeme pre budúcnosť dobrovoľníctva na Slovensku za kľúčové zameranie pozornosti na výchovu k dobrovoľníctvu nielen najmladších vekových skupín, ale aj starších občanov.

Prínosy dobrovoľníctva pre dobrovoľníkov – seniorov poukazujú na to, že dobrovoľníctvo môže byť cestou ako aktívne prežiť obdobie staroby a naďalej rozvíjať svoj potenciál. Dobrovoľníctvo môže predstavovať vhodný spôsob stabilizácie a adaptácie v období odchodu do dôchodku a prispieť k prevencii patologických javov súvisiacich s odchodom zo zamestnania, ako sú napr. pocity neužitočnosti, sociálnej izolácie a pod.

Nakoľko väčšina seniorov sa v dobrovoľníckych aktivitách angažuje dlhodobo, možno predpokladať, že v dobrovoľníctve boli aktívni už pred dosiahnutím seniorského veku. Vytvorenie

grantových schém zameraných na podporu dobrovoľníctva seniorov umožní tejto skupine obyvateľstva naďalej aktívne pôsobiť vo svojom prostredí a komunite.

1.3 Dobrovoľníctvo zamestnancov

a) Vytvoriť a realizovať program dobrovoľníctva zamestnancov verejnej správy.

Aktéri: Úrad vlády SR a všetky rezorty; regionálna samospráva; miestna samospráva; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: september 2013 – júl 2014

Postup: Vytvorenie pracovnej skupiny (zástupcovia neziskového sektora, ako aj inštitúcií verejnej správy, ktoré majú skúsenosti s dobrovoľníctvom svojich zamestnancov), ktorá pripraví návrh programu dobrovoľníctva zamestnancov verejnej správy. Tento návrh bude predložený Rade vlády pre MNO a následne vláde SR.

V rámci tohto kroku navrhujeme umožniť zamestnancom verejnej správy stráviť jeden deň pracovného času zapojením sa do aktivít mimovládneho sektora. Dobrovoľnícke organizácie a centrá budú informovať o dobrovoľníckych aktivitách.

Dobrovoľníctvo zamestnancov výrazným spôsobom popularizuje dobrovoľníctvo ako také, a ponúka zamestnancom možnosť zapájať sa do pomoci iným aj mimo pracovného času.

Zamestnanci vďaka zapojeniu sa do dobrovoľníckych aktivít pociťujú užitočnosť a spokojnosť z možnosti pôsobiť v širšej komunite, podieľajú sa na komunikácii a spolupráci v tíme. Spoznávajú nových ľudí, problémy, flexibilne hľadajú riešenia, sú kreatívni. Neznáme prostredie môže stimulovať inovatívne myslenie a podnecovať schopnosť učiť sa.

Dobrovoľnícka skúsenosť zamestnanca verejného sektora v prostredí neziskovej organizácie napomáha prekonávaniu stereotypov a komunikačných bariér, čo môže byť prospešné pri stretnutiach pracovného charakteru.

1.4 Uznávanie dobrovoľníctva

a) Vytvoriť stratégiu na úrovni Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorá bude podporovať uchádzačov o zamestnanie prezentovať zručnosti získané počas dobrovoľníctva.

Aktéri: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: august 2013 – marec 2016

Postup: Vytvorenie pracovnej skupiny, ktorá pripraví stratégiu informovanosti a vzdelávania zamestnancov Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, a prostredníctvom nich uchádzačov o zamestnanie. Zástupcovia štátneho a neziskového sektora zároveň navrhnu kroky, ako zviditeľniť zručnosti a vedomosti získané dobrovoľníctvom vo svojich radoch a v súkromnom sektore. Stratégia bude predložená na rokovanie Rady vlády pre MNO a následne vláde SR.

Dlhodobé dobrovoľníctvo prináša benefity aj samotnému dobrovoľníkovi/dobrovoľníčke v zmysle vytvárania, rozvíjania a prehľbovania vedomostí, zručností a kompetencií. Ide o tzv. mäkké zručnosti (napr. komunikácia, tímová práca, kreativita, organizačné schopnosti), ako aj tvrdé zručnosti (napr. jazykové a technické schopnosti a zručnosti vyplývajúce z konkrétnej oblasti dobrovoľníckej činnosti).

Skúsenosti vyplývajúce z dobrovoľníckej činnosti sú rovnako hodnotné a mohli by zlepšiť pozíciu daného jedinca na trhu práce. Predpokladom je ich uvádzanie a prezentovanie v rámci životopisu a osobných pohovorov, ako aj záujem o tieto informácie zo strany kompetentných úradov a zamestnávateľov.

Dobrovoľnícke centrá a organizácie budú zároveň inštruované k tomu, aby si viedli kvalitné záznamy o svojich dobrovoľníkoch (najmä dlhodobých), a v prípade potreby vedeli poskytnúť referencie pre potenciálnych zamestnávateľov.

a) Uznávať činnosť dobrovoľníkov ako pridanú hodnotu vo verejnom obstarávaní najmä v zdravotných a sociálnych službách.

Aktéri: Úrad pre verejné obstarávanie; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: august 2013 – marec 2016

Postup: Pracovná skupina zložená zo zástupcov dobrovoľníckych centier a organizácií pripraví dokument zdôvodňujúci uvedenú požiadavku a navrhujúci spôsob uznávania činnosti dobrovoľníkov v praxi. Návrh bude predložený na Radu vlády pre MNO.

V nadväznosti na dokument *Policy Agenda of Volunteering in Europe (P.A.V.E.)* uznávať schopnosť subjektov mobilizovať dobrovoľníkov ako pozitívnu devízu porovnateľnú s vytváraním pracovných príležitostí.

b) Vytvárať pozitívnu verejnú mienku o dobrovoľníctve, vrátane zvyšovania povedomia o pozitívnom dopade dobrovoľníckych činností, napr. prostredníctvom verejného oceňovania dobrovoľníckej práce pod záštitou politických činiteľov. Podporovať celoslovenské a regionálne oceňovania dobrovoľníckej činnosti organizované dobrovoľníckymi centrami a organizáciami v spolupráci so samosprávnymi krajinami.

Aktéri: Úrad vlády SR; regionálna samospráva; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: september 2013 – október 2015

Postup: Pracovná skupina tvorená zástupcami vyššie uvedených inštitúcií a organizácií pripraví návrh celoslovenského oceňovania a návrh podpory regionálnych ocenení dobrovoľníkov.

2. PODPORA INKLUZÍVNEHO DOBROVOĽNÍCTVA

a) Vytvorenie programu na podporu dobrovoľníctva najmenej zapojených skupín do dobrovoľníctva.

Aktéri: Ministerstvo financií SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR; Úrad vlády SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny; Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: august 2013 – august 2016

Postup: Pracovná skupina tvorená zástupcami vyššie uvedených inštitúcií a organizácií pripraví návrh priamej štátnej podpory programov zameraných na skupiny obyvateľstva najmenej zapojené do dobrovoľníctva.

Medzi dobrovoľníctvom a sociálnym vylúčením existuje pozitívna súvislosť. Na túto skutočnosť upozorňuje aj dokument *Volunteering and Social development (1999)*. Ľudia ohrození sociálnym vylúčením majú často pocit, že nie sú v dobrovoľníctve vítaní alebo nemajú čo ponúknuť. U najviac marginalizovaných skupín spoločnosti je najmenšia pravdepodobnosť participácie. Na Slovensku bola

podľa výskumu v roku 2011 zaznamenaná najnižšia participácia u skupiny s najnižším vzdelaním, u nezamestnaných respondentov/respondentiek a u respondentov/respondentiek s najnižším príjmom.

Problematickejším sa javí aj zapájanie ľudí so zdravotným postihnutím, či príslušníkov rómskych komúní. Tieto skupiny sa do dobrovoľníctva zapájajú, ale väčšinou ide o činnosť pre organizácie, pre ktoré predstavujú (resp. v minulosti predstavovali) cieľové skupiny.

Z praxe a z komunikácie s organizáciami možno dedukovať, že títo ľudia sú málo oslovení s ponukou zapojiť sa do dobrovoľníctva a preto nevedia, kde a ako môžu pomôcť a na koho sa obrátiť. Dôvodom môže byť aj obava zapájať sa do dobrovoľníctva, vyplývajúca z presvedčenia, že ich účasť na aktivitách nie je želaná. Zapojenie týchto skupín do dobrovoľníctva si bude vyžadovať špeciálne stratégie a programy. Dobrovoľníctvo totiž môže účinne prispievať k sociálnej integrácii len vtedy, ak sa vytvoria príležitosti pre väčšiu participáciu ľudí z vylučovaných skupín.

Štátom financovaný program zvýši prostredníctvom Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny informovanosť nezamestnaných ľudí o možnostiach participácie v dobrovoľníctve so zdôraznením prínosov dobrovoľníctva smerom k zvýšeniu ich zamestnateľnosti.

3. JEDNOTNÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM POSTAVENÝ NA SPOLUPRÁCI PROFESIONÁLOV A DOBROVOĽNÍKOV

Časový rozsah krokov: august 2013 – august 2016

a) Zriadiť Krajské záchranárske centrá.

Aktéri: Ministerstvo vnútra SR; záchranárske centrá a organizácie; mestské a obecné hasičské zbory; Krajské operačné strediská integrovaného záchranného systému; regionálna samospráva; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Postup: Pracovná skupina pripraví návrh legislatívnej úpravy/zmeny, ktorá iniciuje vznik Krajských záchranárskych centier, ako aj mechanizmy ich priamej podpory zo strany štátu.

V rámci tohto kroku budú zmapované existujúce fungujúce organizácie dobrovoľných záchranárov pôsobiacich na jednotlivých územiach krajov. Úpravou zákona č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa vytvoria Krajské centrá záchranárov, ktoré budú koordinovať činnosť dobrovoľníckych záchranárskych organizácií a začlenia ich do svojich štruktúr. Krajské záchranárske centrá budú tiež integrovať rozdrobené záchranárske kapacity v rámci

krajov a zabezpečovať súčinnosť dobrovoľných záchranárov s Krajskými operačnými strediskami integrovaného záchranného systému (KOS IZS).

b) Úpravou legislatívneho rámca zákona č.406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zriadiť vzdelávacieho zariadenie s celoslovenskou pôsobnosťou, ktoré bude zabezpečovať vzdelávanie členov Horskej služby, resp. členov Krajských záchranárskych centier.

Aktéri: Ministerstvo vnútra SR; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Postup: Pracovná skupina zložená z aktérov pripraví vznik a legislatívny rámec pre zriadenie vzdelávacieho zariadenia, ktorého činnosť bude priamo podporovaná štátom.

V súvislosti s predchádzajúcim krokom bude vypracovaný systém vzájomnej spolupráce medzi jednotlivými záchranárskymi organizáciami (profesionálnymi a dobrovoľnými), vytvorí sa súčinnosťná metodika. Tieto kroky zefektívnia výkon pátracích a záchranných akcií a napomôžu k naplneniu ďalšieho kroku (bod c)).

c) Vytvoriť užšiu spoluprácu medzi jednotlivými záchranárskymi organizáciami a integrovať zástupcov Krajských záchranárskych centier do krízových štábov s regionálnou, ako aj celoštátnou pôsobnosťou.

Aktéri: Ministerstvo vnútra SR; regionálna samospráva; KOS IZS; Krajské záchranárske centrá

Postup: Vypracovanie legislatívneho návrhu na zabezpečenie súčinnosti dobrovoľníckych a profesionálnych organizácií s cieľom zefektívniť využitie ich kapacít na krajskej úrovni. Legislatívny návrh zároveň zabezpečí participáciu dobrovoľníckych organizácií združených v Krajských záchranárskych centrách na riešení krízových situácií.

Vypracovaním nových legislatívnych noriem bude umožnené organizovať záchranu na krajských úrovniach zapojením všetkých štátnych záchranárskych organizácií v kooperácii s dobrovoľníckymi záchranárskymi organizáciami, integrovanými vo vytvorených Krajských záchranárskych centrách pôsobiacich na území kraja.

Na Slovensku pôsobí väčšie množstvo dobrovoľníckych organizácií zaoberajúcich sa záchranárskou činnosťou. Tieto organizácie pôsobia samostatne popri profesionálnych organizáciách, väčšinou bez vzájomnej koordinácie. V mnohých prípadoch sa profesionálne a dobrovoľnícke záchranárske organizácie vzájomne vnímajú ako konkurenti.

Nedostatočné využívanie dobrovoľných záchranárov spôsobuje stagnáciu ich rozvoja, čoho dôsledkom sú nepokryté územia Slovenskej republiky záchranárskymi kapacitami.

Zmena systému organizovania záchranu a záchranárov na území Slovenskej republiky prispeje k odstráneniu nežiaducej rivality medzi jednotlivými záchranárskymi organizáciami, zefektívni výkon záchranej činnosti na krajskej, ale aj celoštátnej úrovni, vytvorí nové dobrovoľnícke záchranárske organizácie na nepokrytých územiach, prispeje k úsporám verejných finančných prostriedkov a zvýši dostupnosť záchranej činnosti.

4. VÝSKUM DOBROVOĽNÍCTVA

a) Realizovať systematický výskum o dobrovoľníctve.

Aktéri: Štatistický úrad SR; Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR; Ministerstvo vnútra SR; Ministerstvo financií SR; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie

Časový rozsah: august 2013 – júl 2015

Postup: Pracovná skupina pripraví návrh programu výskumu dobrovoľníctva so zreteľom na výber vhodnej metodiky, efektívnosť výskumu z dlhodobého hľadiska a relevantnosť výsledkov v európskom a medzinárodnom meradle. Súčasťou návrhu bude aj vyčíslenie priamej podpory výskumu zo strany štátu.

b) Inštitucionalizovať výskum zriadením Národného inštitútu pre výskum dobrovoľníctva alebo dočasné poverenie vybranej neziskovej organizácie, resp. dobrovoľníckeho centra.

Hlavnou úlohou inštitútu bude vytváranie systematickej databázy výskumných dát o dobrovoľníctve, sieťovanie výskumných pracovísk, univerzít a vysokých škôl, ale aj ďalších subjektov, ktoré realizujú vlastné parciálne výskumy v oblasti dobrovoľníctva. Každé tri roky by táto inštitúcia spracovala výskumnú správu o stave a trendoch dobrovoľníctva na Slovensku.

Časový rozsah: september 2015 - august 2016

Aktéri:

Úrad vlády SR; Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR; Ministerstvo financií SR:

- Vytvoriť podmienky pre financovanie a fungovanie Národného inštitútu pre výskum dobrovoľníctva.

Štatistický úrad SR; výskumné pracoviská a organizácie; univerzity; vysoké školy; ďalšie subjekty realizujúce parciálne výskumy o dobrovoľníctve; platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie:

- Spolupracovať na tvorbe systematickej databázy výskumných údajov o dobrovoľníctve.

Posledný reprezentatívny výskum na Slovensku bol realizovaný v roku 2011 v rámci národnej kampane Európskeho roka dobrovoľníctva 2011 s názvom *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. Napriek tomu možno konštatovať, že na Slovensku neexistuje výskum, ktorý by sa venoval fenoménu dobrovoľníctva v jeho komplexnosti a zmenách v čase. Neexistuje metodologická kontinuita. Okrem toho sa väčšina zrealizovaných výskumov venovala len problematike formálneho dobrovoľníctva. Absentujú evaluačné výskumy, ako aj výskumy ekonomickej hodnoty dobrovoľníctva.

Kontinuálny a multidisciplinárny výskum dobrovoľníctva je predpokladom vytvárania obrazu o dobrovoľníctve a jeho vývoji v slovenskej spoločnosti. Systematická databáza informácií bude významným nástrojom pre komparáciu stavu občianskej spoločnosti a sociálneho blaha na Slovensku a vo svete. Súčasne je predpokladom pre prognózovanie trendov a základom pre kreovanie politiky dobrovoľníctva na všetkých jej úrovniach. Dobrovoľníctvo je fenomén výrazne prítomný vo väčšine subjektov neziskového sektora, a získané informácie prispievajú aj k lepšiemu obrazu o jeho stave.

Štátom financovaný výskum by mal byť založený na multidisciplinárnom prístupe s cieľom porozumieť fenoménu dobrovoľníctva a jeho trendom na Slovensku. Štatistický úrad SR vytvorí a implementuje štandardizované nástroje na zber dát o počte dobrovoľníkov a meranie ekonomickej hodnoty dobrovoľníckej práce a ďalších rozmerov dobrovoľníctva s využitím (resp. inšpirovaním sa) metodiky vypracovanej ILO (Medzinárodná organizácia práce) podľa Európskeho projektu merania dobrovoľníckej práce.

Výskumné pracoviská a organizácie, univerzity, vysoké školy, ďalšie výskumné subjekty, dobrovoľnícke centrá a organizácie budú podporené realizovať parciálne výskumy o dobrovoľníctve. Kvalitatívnymi aj kvantitatívnymi metódami sa zamerajú na príklady dobrej praxe aj v oblasti

dobrovoľníctva vo verejnej správe. Vypracované prípadové štúdie poslúžia ako príklady dobrej praxe, resp. modely pre iné inštitúcie verejnej správy, ktoré by chceli zaviesť dobrovoľnícky program.

5. INFRAŠTRUKTÚRA DOBROVOĽNÍCTVA

- a) Zabezpečiť financovanie dobrovoľníckych programov, dobrovoľníckych centier a organizácií** prostredníctvom jedného rezortu, resp. konkrétneho odboru a oddelenia, ktoré pripraví v spolupráci s expertmi v oblasti dobrovoľníctva dva programy: financovanie dobrovoľníckych programov a financovanie dobrovoľníckych centier.

Aktéri:

Ministerstvo vnútra SR a Ministerstvo financií SR:

- Nastaviť rozpočet rezortu Ministerstva vnútra SR pre podporu dobrovoľníckych centier a dobrovoľníckych programov, pripraviť podmienky udeľovania finančnej podpory pre príslušné organizácie a kontrolu udeľovania prostriedkov, vytvoriť/zabezpečiť oddelenie rezortu pre podporu dobrovoľníctva.

Miestna a regionálna správa:

- Nastaviť rozpočty na podporu dobrovoľníctva a spôsoby udeľovania finančnej podpory pre zakladanie a rozvoj dobrovoľníckych centier a podporu dobrovoľníckych programov.

Platformy/asociácie venujúce sa uvedenej problematike zastúpené v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (MNO); iné mimovládne organizácie:

- Pripraviť návrhy podmienok financovania dobrovoľníckych programov a centier pre udeľovanie grantov a zazmluvnenie vzťahov s Ministerstvom vnútra SR a miestnymi a regionálnymi samosprávami.
- Zvyšovať kvalitu manažmentu dobrovoľníctva v organizáciách. Okrem finančnej podpory dobrovoľníckych programov v organizáciách je dôležité zvyšovať úroveň manažmentu dobrovoľníctva formou realizácie vzdelávania v tejto oblasti a supervízie pre koordinátorov dobrovoľníkov a dobrovoľníkov.

Časový rozsah: august 2013 – júl 2015

Postup: Rozvinúť dialóg, v rámci ktorého sa zodpovie otázka, ktorý rezort, resp. odbor/oddelenie bude zodpovedné za spoluprácu s dobrovoľníckymi centrami

a organizáciami pri vytváraní návrhu priamej štátnej finančnej podpory dobrovoľníckych centier a programov. Pracovná skupina tvorená zástupcami vyššie uvedených aktérov predloží návrh na Radu vlády MNO a následne vláde SR.

b) Rozlíšiť dobrovoľnícku činnosť a aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby zmenou názvu aktivačnej činnosti na iný názov v Zákone o službách zamestnanosti.

Aktéri: Ministerstvo práce, soc. vecí a rodiny SR

Časový rozsah: august 2013 – júl 2015

Postup: Dobrovoľnícke centrá a organizácie predložia prostredníctvom Rady vlády pre MNO návrh na zmenu názvu vyššie uvedenej formy aktivačnej činnosti.

Úspešné naplnenie programu podpory dobrovoľníctva závisí od podpory infraštruktúry dobrovoľníctva na Slovensku. Pojem infraštruktúra dobrovoľníctva označuje súbor opatrení a podmienok potrebných pre rozvoj dobrovoľníctva v krajine. Tie zahŕňajú najmä: právnu úpravu dobrovoľníctva; sieť dobrovoľníckych centier; finančnú podporu dobrovoľníckych centier a dobrovoľníckych organizácií, resp. ich aktivít; výskum dobrovoľníctva (pozri bod 4.).

Právna úprava dobrovoľníctva na Slovensku vo forme Zákona o dobrovoľníctve úspešne vznikla po niekoľkoročných diskusiách v roku 2011, Európskom roku dobrovoľníctva. Nedostatkom súčasnej podoby zákona, a to aj v porovnaní s inými zákonmi v Európe je, že nevytvoril rámec priamej finančnej podpory dobrovoľníctva. Dobrovoľnícke centrá a dobrovoľnícke organizácie na Slovensku nemajú vytvorené finančné podmienky pre výkon svojich aktivít.

Poslaním dobrovoľníckych centier je podporovať rozvoj dobrovoľníctva a prostredníctvom neho budovať občiansku spoločnosť a zvyšovať kvalitu života. V porovnaní s inými krajinami, na Slovensku chýba dostatočný počet centier, ktoré sa venujú rozvoju dobrovoľníctva v regiónoch, mestách a komunitách.

V roku 2013 na Slovensku fungujú dobrovoľnícke centrá v Bratislave (regionálne dobrovoľnícke centrum a profilujúce sa národné centrum), Banskej Bystrici (regionálne dobrovoľnícke centrum), Košiciach (regionálne dobrovoľnícke centrum), Nitre (regionálne dobrovoľnícke centrum) a Prešove (regionálne dobrovoľnícke centrum).

Regionálne a miestne samosprávy len v dvoch prípadoch (v Bratislave a v Nitre) priamo finančne podporujú dobrovoľnícke centrá. Neexistuje grantový mechanizmus, ktorý by dobrovoľníckym centrom umožňoval o inštitucionálnu podporu požiadať. Samosprávy nemajú informácie o význame

dobrovoľníckych centier, nepoznajú tento koncept, nechápu, aké má prínosy a preto nevnímajú potrebu vzniku takýchto centier. V strategických materiáloch nepočítajú s vytvorením regionálneho či miestneho dobrovoľníckeho centra. Členské príspevky ani v jednom prípade nie sú významným zdrojom financovania.

Dobrovoľnícke organizácie odpovedajú na potreby komunity/spoločnosti adekvátne vtedy, keď majú prístup k vedomostiam prostredníctvom konzultácií a školení v manažmente dobrovoľníkov a keď majú finančné a kapacitné prostriedky na to, aby mohli dobrovoľníkov zapájať do dobrovoľníckych činností. Existujú organizácie, ktoré ponúkajú akreditované kurzy manažmentu dobrovoľníkov/čok, v ktorých sa koordinátori dobrovoľníkov naučia, ako pracovať s dobrovoľníkmi – ako ich hľadať, vyberať, vzdelávať, motivovať, udržať. Tieto tréningy si však organizácie často nemôžu dovoliť – doposiaľ neexistuje adekvátne finančná podpora pre vzdelávanie koordinátorov dobrovoľníkov.

Zákon o dobrovoľníctve č. 406 Z.z. odporúča, aby organizácie uhrádzali náklady, ktoré súvisia s prácou dobrovoľníkov. Podľa miery zapojenia dobrovoľníkov a podľa ich činností môže ísť napr. o tieto náklady: cestovné výdavky, strava, náklady na vzdelávanie, supervíziu dobrovoľníkov, náklady na poistenie (zodpovednosť za škodu, úrazové poistenie, v prípadoch dlhodobej dobrovoľníckej služby sociálne poistenie), náklady na koordináciu dobrovoľníkov a motivačné programy pre dobrovoľníkov (napr. kultúrne akcie, večierky) a iné. Mnohé organizácie však neadekvátne manažujú a rozvíjajú dobrovoľnícke programy najmä z toho dôvodu, že nemajú dostatočné finančné zdroje na kvalitnú starostlivosť o dobrovoľníkov.

Financovanie dobrovoľníckych programov, konkrétne financovanie nákladov spojených s dobrovoľníctvom a nákladov na vzdelávanie koordinátorov dobrovoľníkov bude nastavené tak, aby nemohlo byť využité na iné náklady v organizáciách, a bude nastavené na určité obdobie formou grantových schém. Vláda takto podporí zvyšovanie kvality manažmentu dobrovoľníkov a tým aj kvality poskytovania služieb.

Financovanie dobrovoľníckych centier bude vytvorené zmluvne minimálne tromi aktérmi: samosprávou – krajom, mestom a štátom, ktorých podpora by mala tvoriť približne 75% rozpočtu dobrovoľníckeho centra. Zvyšok rozpočtu budú dobrovoľnícke centrá získavať prostredníctvom grantov od iných donorov zo súkromných zdrojov a z predaja služieb.

PROPAGÁCIA A OSVETA V OBLASTI DOBROVOĽNÍCTVA

Základným predpokladom rozvoja dobrovoľníctva je vzájomná komunikácia a informovanosť verejného, neziskového a súkromného sektora, resp. dobrovoľníckych organizácií a širokej verejnosti. Integrálnou súčasťou aktivít dobrovoľníckych centier a organizácií je snaha o propagáciu dobrovoľníctva a osvetu v tejto oblasti.

Vo všeobecnosti však informovanosť o dobrovoľníctve stále nie je dostatočná, a ani o Zákone č. 406/2011 – mnohé organizácie, dobrovoľníci, či samosprávy tento legislatívny nástroj zatiaľ nereflektujú a nevyužívajú.

Naplnenie predchádzajúcich bodov (kľúčovými aktérmi), predovšetkým integrovanie dobrovoľníctva do výchovno-vzdelávacieho procesu, podpora infraštruktúry dobrovoľníctva a výskum dobrovoľníctva, prispievajú k pravidelnej propagácii dobrovoľníctva, lepšiemu prístupu k informáciám o tejto činnosti, osloveniu väčšieho počtu potenciálnych dobrovoľníkov a tým aj k predpokladanému zvýšeniu záujmu.

Efektívna spolupráca rôznorodých kľúčových aktérov zároveň posilní pozitívnu verejnú mienku o dobrovoľníctve.

K vytváraniu pozitívnej verejnej mienky o dobrovoľníctve a zvyšovaní povedomia o prínosoch dobrovoľníctva prispievajú aj podujatia ako sú verejné oceňovanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok pod záštitou politických činiteľov.